

Srňanka debutovala
vo filme nominovanom
na oskara

Str. 8-9

Výsledky
sčítania
cyklistov 2019

str. 2

Prázdniny
včera
a dnes

Str. 11

LIPOVEC

Noviny obce Horné Srnie • lipovec@hornesrnie.sk • ročník XXVIII • 3/2019

Vodáčka z klubu Delfín Zuzana Mináriková bola členkou posádky, ktorá na majstrovstvách Slovenska v disciplíne K₄ - 200 m v kategórii kadetiek získala bronz. Blahoželáme. Viac o úspechoch hornosrnianskych vodákov na s. 12. FOTO: ARCHÍV Z. LIPTÁKA

Spojme prírodné a kultúrne dedičstvo

Silvia Kebísková

Obec Horné Srnie a Mesto Brumov-Bylnice v rámci OP Interreg V-A SK-CZ spolu realizovali projekt **Spojme prírodné a kultúrne dedičstvo**, ktorého cieľom bolo zlepšiť využitie prírodného a kultúrneho dedičstva pohraničia, a jeho zatraktívnením pre obyvateľov a návštevníkov prispieť k spoločenskému a hospodárskemu rozvoju tohto územia.

Naša obec v rámci projektu zrevitalizovala dva prírodné pramene – kyselku a studničku pri cyklotrase. O obe sa zaslúžil pán Jozef Papierník. Od šesťde-

siatych rokov minulého storočia systematicky pracoval na záchrane a zveladení minerálneho prameňa „Kyselky“ – na úprave terénu, zachytení prameňa a niekoľkonásobnej úprave prameniska minerálnej vody.

Po čiastočnom zosune svahu znovuobjavil a priviedol k životu i prameň „Stará rieka“. Napriek svojmu vysokému veku našiel silu a ľudí, ktorí mu pri úprave prameňa pomohli. Na jeho prácu nadviazala obec a oba premene revitalizovala a upravila ich okolie.

Pokračovanie na str. 3 →

Cementáreň o svojich zámeroch

Jana Pančíková

V utorok 10. septembra 2019 sa v KD v Hornom Srní konala verejná diskusia medzi občanmi a vedením cementárne. Diskusiu zorganizovala a občanov na ňu pozvala samotná cementáreň, ktorá reagovala na aktivity občanov z posledných augustových dní. Občania totiž vyjadrili nespokojnosť so zámerom cementárne navýšiť limit podielu alternatívnych palív na báze nebezpečného odpadu zo súčasných 5,5-tisíc na 11-tisíc ton ročne pri zachovaní celkového limitu pre alternatívne pa-

livá vo výške 60-tisíc ton za rok.

Zverejnenie zámeru

Cementáreň podala 31. 7. v súlade so zákonom žiadosť na ministerstvo životného prostredia o navýšenie možnosti spaľovať alternatívne palivá na báze nebezpečného odpadu. Oznámenie bolo zverejnené na webovej stránke obce 19. 8. pod názvom „Zvýšenie kapacity energeticky zhodnocovaných nebezpečných odpadov“ pre Cemmac, a. s., a verejnosť mala možnosť sa k oznámeniu vyjadriť do 26. 8. (10 dní od zverejnenia) priamo na MŽP.

Pokračovanie na str. 4 →

Z rokovani obecného zastupiteľstva

Silvia Kebísková
Obecný úrad

Obecné zastupiteľstvo v Hornom Srní na svojom zasadnutí dňa 25. 6. 2019:

ZOBRALO NA VEDOMIE

1. Stanovisko hlavnej kontrolórky obce k záverečnému účtu obce za rok 2018.
2. Správu audítora k účtovnej závierke obce za rok 2018.
3. Správu z kontrolnej činnosti hlavnej kontrolórky obce za I. polrok 2019.

SCHVÁLILO

1. Záverečný účet obce a celoročné hospodárenie bez výhrad.
2. Použitie prebytku hospodárenia vo výške 99 220,69 eur na tvorbu rezervného fondu v plnej výške.
3. Rozpočtové opatrenie č. 2/2019 podľa predloženého návrhu.
4. VZN č. 2/2019 o mieste a čase zápisu dieťaťa na plnenie povinnej školskej dochádzky v základnej škole, o výške príspevku za pobyt dieťaťa v materskej škole, o výške príspevku na čiastočnú úhradu nákladov na činnosť školského klubu detí, o výške príspevku na čiastočnú úhradu nákladov a podmienky úhrady v školskej jedálni.
5. Zásady odmeňovania poslancov obecného zastupiteľstva, členov komisií a odmeňovania úkonov za vedenie kroniky a pamätnej knihy obce Horné Srnie.
6. Plán kontrolnej činnosti hlavnej kontrolórky obce na II. polrok 2019.
7. Prenájom nebytových priestorov:

nebytové priestory v budove na štátnej hranici, súp. č. 86, na parc. č. 1474/3 s výmerou 29,09 m² z dôvodu hodného osobitného zreteľa firme SkyToll, a. s., Westend Square, Lamačská cesta 3/A, 841 04 Bratislava, IČO: 44500734.

Osobitný zreteľ: Podpora zamestnávania v obci Horné Srnie formou zamestnávania obyvateľov obce, poskytovanie služby na podporu využívania elektronického mýta.

SÚHLASILO

s uzatvorením Zmluvy o výpožičke s Mestom Brušov-Bylnice na výpožičku sklenených vitrín zakúpených v rámci projektu „Spojme prírodné a kultúrne dedičstvo“, kód projektu SK/FM-P/6c/01/017.

POVERILO

starostu obce začatím konania vo veci zmeny a doplnkov územného plánu obce.

V tomto prehľade sú vypísané a zhrnuté len najdôležitejšie body uznesení. Presné znenie uznesení a kompletne zápisnice zo zasadnutí OZ spolu s výpismi z hlasovania poslancov sú k dispozícii k nahliadnutiu na Obecnom úrade a na webovej stránke obce www.hornesrnie.sk.

Podakovanie

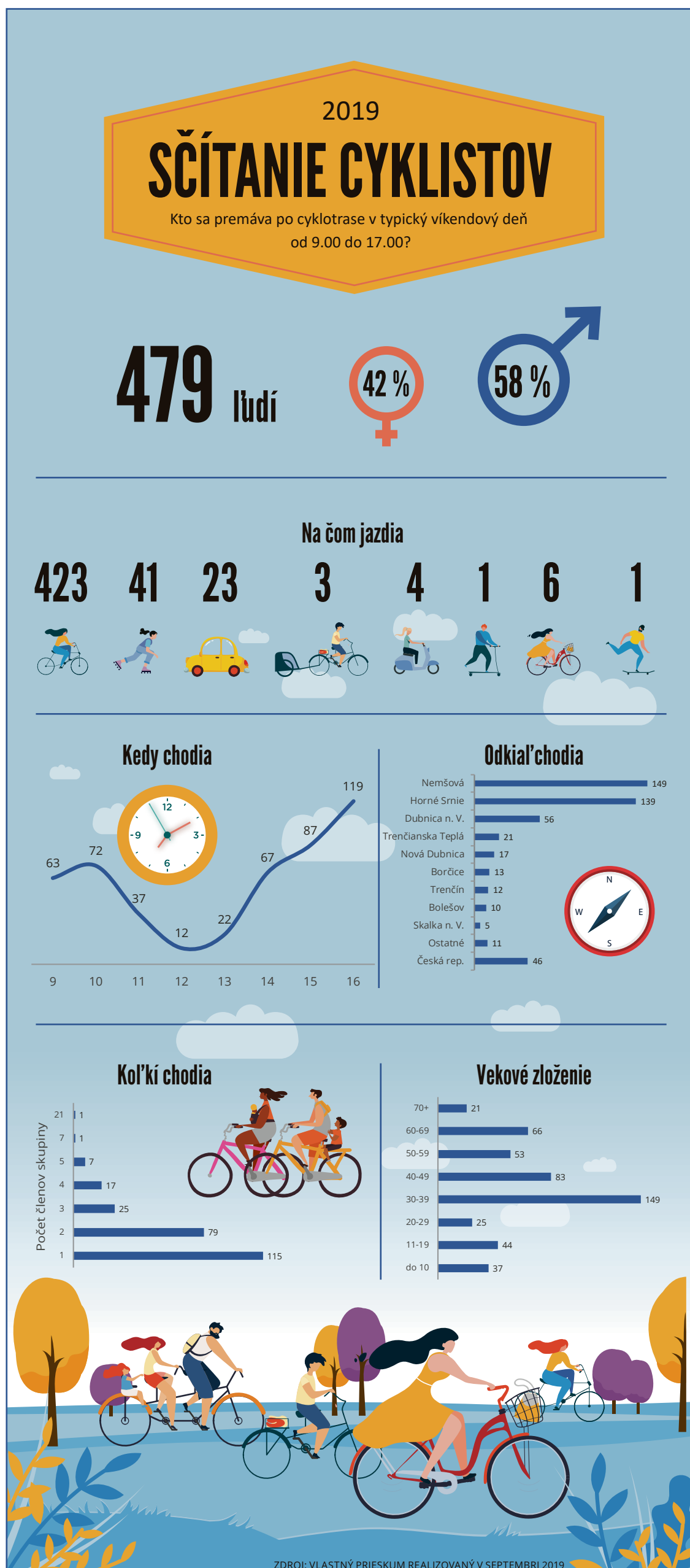
Obec Horné Srnie chce touto cestou veľmi pekne poďakovať občanom obce za príspevky do expozície „IZBA ĽUDOVÝCH TRADÍCIÍ“:

p. Viktor Papierník – ženské krojové čížmy s tvrdou sárou

p. Marián Horečný – jarmo na dobytok

p. Vilma Martišková – mužské krojové čížmy s tvrdou sárou, konopné posteľné plachty

Susedia, nevyhadzujte staré zariadenia domácností, kuchynské pomôcky, staré dobové oblečenie, darujte ich do expozície, sú súčasťou našej histórie, bola by škoda, aby sa nenávratne vytratili z našich životov!

Spojme prírodné a kultúrne dedičstvo

V Mestskom múzeu v Brumove-Bylnici vznikla nová expozícia historických žehličiek a ďalších zberateľsko-historických zaujímavostí, ktoré so žehlením úzko súvisia (podložky pod žehličky, žehliace dosky, valchy, pracie zvony, kulmy...). Vystavené exponáty sú zo zapožičanej zbierky súkromného zberateľa a ukazujú historický vývoj žehličiek. Nájdete tu ich rôzne druhy – od úplne prvých, na platni nahrievaných typov, následne plnené uhlím, na vložné železko, žehličky s odnímateľnou rukoväťou, zoznámite sa so zástupcami liehových, plynových, benzínových až ku dnes bežným elektrickým pomocníkom v domácnosti. Žehličky boli vyrábané z rôznych materiálov a v rôznych obmenách po celom svete (sú zastúpené európske

krajiny, ale i USA, India, Čína či Japonsko).

Dňa 23. augusta 2019 sa uskutočnilo otváracie podujatie k projektu. Najskôr bola slávnostne otvorená nová expozícia v múzeu, na ktorej vystúpila cimbalová muzika Kaňúr. Starosta Mesta Brumov-Bylnice pán Kamil Macek expozíciu slávnostne otvoril aj za účasti zástupcov našej obce. O expozíciu pútavo porozprával majiteľ zbierky pán Leo Bednář, ktorý návštevníkov aj osobne po expozícii previedol.

Neskôr v ten deň sa konalo aj otváracie podujatie našich zrevitalizovaných studničiek. Symbolicky ich do života uviedol starosta Jozef Húserka. Obe delegácie vedení našich obcí dorazili na podujatie na bicykloch, čo sa stretlo s uznaním všetkých

Slávnostné otvorenie expozície historických žehličiek.

zúčastnených. Dobrú náladu na cyklozrube podporila aj Hornosrniarska dychovka.

Veríme, že tento spoločný projekt opäť prispel k zblíženiu ľudí na oboch stranách hranice.

FOTO: ARCHÍV OCÚ

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

Žilinský
samosprávny
kraj

FOND MALÝCH PROJEKTOV

Cyklomaratón 2019

Prvú augustovú sobotu k nám opäť zavítali cyklisti z celého Slovenska, aby sa zúčastnili 4. ročníka cyklomaratónu. Na štart sa postavilo 257 pretekárov; 124 na dlhú trať (48 km) a 133 pretekárov na krátku trať (25 km). Oproti minulému roku pribudla trať pre rodiny s deťmi, ktoré sa nesúťažne odviezli od kultúrneho domu na cyklozrub. Škoda, že domáci o akciu nejavia skoro žiadny záujem. Z cca 20 deťmi, ktoré išli spolu s rodičmi, bola iba jedna rodina domáca. Rodinnú trasu sme vytvorili hlavne pre Vás. J. TRŠKA, FOTO: M. MASÁR

Vítanie detí

26. 6. 2019 sme v obradnej sále obecného úradu privítali nových občanov našej obce. Slávnostného aktu sa zúčastnilo všetkých 22 deťmi, 13 chlapcov a 9 dievčat. FOTO: L. MURÁROVÁ

Máme nových poštárov

Eva Šumichrastová

Môžno ste ich už stretli počas prvých prázdninových dní. S tvármi ušpinenými od tlačiarenskej čierne a káričkou priviazanou o bicykel prvýkrát „brázdili“ ulice našej dediny a roznášali letné vydanie Lipovca. Od tohto školského roka sa na dobrovoľné roznášanie obecných novín Lipovec podujali: VIII. A – Lenka Kojdiaková, Natália Dušičková, Paťa Fabušová, Karin Huráková, VI. A – Peter Chlebana, Šimon Hurák, Adrian Horný, Šimon Matejka, Teodor Turák, Eliška Chlebanová, Eliška

ka Měšťánková, Miška Liptáková a Petra Fedeleš.

Ak sa k Vám noviny nedostali, môžete našich poštárov osloviť alebo nám napísať na našu mailovú adresu. Rovnako tak môžete urobiť, ak je Vás v dome (dvore) viac domácností a máte záujem o viac kusov Lipovca do schránky. Budeme sa snažiť, aby sa naše aj Vaše noviny dostali ku každému, kto si ich rád prečíta.

Naším dobrovoľníkom ďakujeme!

FOTO: ARCHÍV ZŠ

Cementáreň o svojich zámeroch

Aktivity občanov

Občania svoje zákonné právo využili a spísali 2 pripomienky, z ktorých jedna bola hromadná a obsahovala desať bodov týkajúcich sa priamo zámeru cementárne a ďalšie štyri body, ktoré nesúviseli priamo s daným zámerom. V druhej verzii pripomienky, ktorá bola adresovaná MŽP ako individuálna pripomienka jednotlivcov, ale s takmer totožným textom pisateľov, bolo spomenutých sedem okruhov. Zároveň vznikol na webovom diskusnom fóre anonymný profil „Zdravá obec“. Ako sa uvádza v profile: „Táto stránka vznikla z iniciatívy aktívnych občanov a občanok obce Horné Srnie, ktorí/é kategoricky odmietajú zvýšenie kapacity energeticky zhodnocovaných nebezpečných odpadov pre Cemmac, a. s.“.

Cementáreň komunikuje

Cementáreň však nikto z občanov ani obecného zastupiteľstva nekontaktoval, starosta vedenie 26. 8. informoval, že za obec podá pripomienku. Keďže súčasné vedenie považuje otvorenú komunikáciu so zamest-

Vedenie cementárne počas diskusie s občanmi Horného Srnia

FOTO: LÝDIA MURÁROVÁ

nancami, zástupcami obce aj obyvateľmi za dôležitú, bezodkladne v najbližšom možnom termíne pozvalo verejnosť na otvorenú diskusiu ohľadom plánovaného zámeru cementárne. K množstvu dezinformácií totiž dochádza práve z dôvodu nein-

formovanosti, prípadne nevedomosti.

Z vedenia sa danej diskusie zúčastnili Martin Kebísek (generálny riaditeľ), Pavel Kohout (finančný riaditeľ), Róbert Jánsky (výrobný riaditeľ), Dušan Galko (technický riaditeľ), Martin Hro-

bár (manažér elektroúdržby), Ivan Urcikán (ekológ) a diskusiu moderovala Jana Pančíková (obchodná riaditeľka), keďže oslovený externý moderátor so znalosťou problematiky nebol v septembri k dispozícii. Cementáreň oslovila s prosbou o účasť

aj Slovenskú inšpekciu životného prostredia a spoločnosti certifikované na meranie emisií Eko-pro Trenčín a Eko Term Košice. Oslovení sa ospravedlnili z pracovných dôvodov.

Viac ako 4 hodiny

Diskusia za prítomnosti médií (RTVS a TV Markíza) a približne 200 zúčastnených trvala viac ako 4 hodiny a až na pár vstupov išlo o relatívne kultúrnu diskusiu. Cementáreň upresnila, že nikdy nebola a ani nebude proti oprávneným možnostiam občanov, vyjadrila však prekvapenie, že občania dali prednosť anonymným diskusiam a obrátením sa na médiá namiesto toho, aby oslovili priamo cementáreň. S obcou a občanmi žije fabrika 124 rokov v bezprostrednej blízkosti a vždy, keď to bolo v jej silách, dokázali nájsť spoločné riešenie. Množstvo občanov sa na cementáreň obrátilo v minulosti s individuálnou požiadavkou, pričom si vedenie na žiadosti občanov vždy našlo čas.

Počas diskusie sa cementáreň zaviazala zodpovedať niektoré témy v najbližšom čísle Lipovca. Odpovede na ne Vám prinášame v tomto článku.

Mohla by cementáreň Cemmac zverejniť štúdie nezávislých inštitúcií na webe – tie, ktoré si dali sami vypracovať?

Ivan Urcikán
ekológ

V prípade, že v minulosti boli vypracované odborné štúdie k predchádzajúcim zmenám, ktoré podliehali zákonu o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, tieto štúdie budú postupne zverejnené na stránke www.cemmac.sk. Na uvedenej stránke budú zverejnené aj prípadné nové štúdie, ktoré budú vypracované v súvislosti so zákonom o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Ako je to možné, že elektrofilter vypadáva každý víkend v rovnakom čase?

Martin Hrobár
manažér elektroúdržby

Ako sme sa pokúsili vysvetliť na stretnutí s občanmi, výpadky elektrofiltera sú náhodné a primárne spôsobené výpadkami, resp. krátkodobými poklesmi dodávok elektrickej energie, ktoré sú následne

reklamované u distribučnej spoločnosti. Zrealizovali sme technické opatrenia (rozšírenie záložných napäťových sietí pre riadiace systémy a frekvenčné meniče) už počas minuloročných generálnych opráv, ktorými sa nám podarilo eliminovať tieto výpadky o 50 %. V týchto opatreniach chceme naďalej pokračovať, čo by malo priniesť ďalšie zlepšenia, avšak nevieme garantovať 100 % odstránenie týchto nedostatkov, pretože ani distribučná spoločnosť nám nemôže garantovať dodávku elektrickej energie bez výpadku po celý rok. Aj preto by sme sa chceli občanom ospravedlniť za prípadné výpadky elektrofiltera.

Plot okolo futbalového štadióna je v dezolátnom stave – občanovia sa obávajú, že na niekoho v blízkej budúcnosti spadne.

Dušan Galko
technický riaditeľ

Cemmac podporuje športové aktivity v obci i pokrývaním nákladov na energie a zabezpečením drobnej údržby súvisiacej s prevádzkou futbalového štadióna, ktorý bol vybudovaný cementárňou na jej

pozemkoch. V súvislosti so stavom plota okolo štadióna preverujeme spôsob a rozsah opravy, prípadne jeho výmenu a dohodneme sa s užívateľom štadióna o ďalšom postupe.

V roku 2015 bolo povedané, že každé vozidlo, ktoré vozí ALT palivo, bude označené s písmenom A. Občan z Horného Srnia tvrdí, že doteraz ani jedno vozidlo takto označené nevidel a dožaduje sa toho, aby sa to do budúcnosti zmenilo.

Pavel Kohout
finančný riaditeľ

Počas náhodných kontrol vykonaných v dňoch 12. a 13. septembra sa dané podozrenie občana nepotvrdilo a kontrolované nákladné autá boli náležite označené. Napriek tomu opäť oslovíme všetkých dodávateľov, aby upozornili svojich vodičov na túto povinnosť.

Občania Horného Srnia sa dožadujú, aby bol AMS systém prístupný pre každého. Bolo by možné umiestniť aj iné systémy merania?

Martin Hrobár
manažér elektroúdržby

Údaje z denných protokolov emisných hodnôt sú zverejňované na mesačnej báze podľa platnej legislatívy. Sú prístupné pre verejnosť priamo na stránke www.cemmac.sk v záložke Na stiahnutie → Životné prostredie. Momentálne prebiehajú technické rokovania s dodávateľom softvéru pre emisný systém, na základe ktorých by sme boli schopní po zimných generálnych opravách zverejňovať aktuálne hodnoty na dennej báze elektronickou formou.

V produkcii CO je cementáreň Cemmac na prvom mieste v TN kraji, prečo?

Pozn.: Otázka bola doplnená občanom, ktorý sa 11. 9. mailom pýtal na upresnenie zámeru na zníženie emisií CO, ktorý vedenie na diskusii s občanmi spomenulo.

Robert Jánsky
výrobný riaditeľ

V procese výpalu slinku sa vždy bude určitá časť fixného uhlíka spaľovať na CO (= oxid uhoľnatý). Pecné linky s nulovou tvorbou CO neexistujú. Cieľom cementárne je však minimalizovať tvorbu

CO, čím sa dosiahne efektívnejšie využitie tepelnej energie obsiahnutej v palive. Zo správy o kvalite ovzdušia za roky 2017 a 2018, vypracovanej SHMÚ, je zjavné, že CEMMAC je najväčším producentom emisií CO v Trenčianskom kraji. Príčinou je tlaková strata výmenníka tepla a výskyt laminárneho prúdenia plynov v kalcinátore, čo má za následok obsah CO v spalínach na úrovni 0,3 – 0,4 %. Výsledkom toho je koncentrácia CO meraná na komíne cca 3000 mg/Nm³. Ročná produkcia emisií CO potom predstavuje do 3 500 t. Emisie CO sú síce kontinuálne merané a zaznamenávané AMS (automatickou monitorovacou stanicou), no nie je pre ne stanovený žiadny emisný limit. V každom prípade ide o stratu tepelnej energie vo forme nedokonale spaľeného uhlíka. V roku 2021 je plánovaná investícia, ktorá sa bude týkať výmenníka tepla a ktorá bude zahŕňať výmenu cyklónov vrchného teplovýmenného stupňa za účinnejšie cyklóny s nižšou tlakovou stratou a úpravu kalcinátora, čím by sa malo dosiahnuť zníženie koncentrácie prachu na vstupe do elektrofiltera a podstatné zníženie emisií CO (cca o 50 %).

Pre informáciu si dovoľujeme uviesť aj tabuľku emisií, na ktorú sa občan odvolával, z Národného emisného informačného systému SHMÚ.

Emisie zo zdrojov najvýznamnejších prevádzkovateľov za rok 2017 – Trenčiansky kraj					
Prevádzkovateľ		Zdroje v okrese	Emisia (t)	Podiel na celkových emisiách	
Tuhé znečisťujúce látky	1.	Fortischem, a.s.	Prievidza	140,58	32,24
	2.	Slovenské elektrárne, a.s.	Prievidza	80,87	18,54
	3.	Považská cementáreň, a.s.	Ilava	50,80	11,65
	4.	Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.	Prievidza	19,73	4,52
	5.	Termonova, a.s.	Ilava	18,41	4,22
	6.	Považský cukor a.s.	Trenčín	17,20	3,94
	7.	Cemmac, a.s.	Trenčín	12,24	2,81
	8.	Kvartet, a.s.	Partizánske	7,24	1,66
	9.	Tepláreň Považská Bystrica, s.r.o.	Považská Bystrica	5,47	1,25
	10.	Kameňolomy, s.r.o.	Trenčín	3,57	0,82
	SPOLU		356,10	81,66	6,89
Oxidy síry vyjadrené ako SO ₂	1.	Slovenské elektrárne, a.s.	Prievidza	6 862,37	96,87
	2.	Vetropack Nemšová, s.r.o.	Trenčín	68,99	0,97
	3.	Považská cementáreň, a.s.	Ilava	35,59	0,50
	4.	Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.	Prievidza	23,77	0,34
	5.	Bioplyn Horovce 2, s.r.o.	Puchov	9,76	0,14
	6.	Fortischem, a.s.	Prievidza	8,36	0,12
	7.	Bioplyn Horovce 3, s.r.o.	Puchov	7,04	0,10
	8.	Cemmac, a.s.	Trenčín	6,34	0,09
	9.	Bioplyn Horovce, s.r.o.	Puchov	6,02	0,09
	10.	BPS Myjava, s.r.o.	Myjava	5,13	0,07
	SPOLU		7 033,37	99,28	27,87
Oxidy dusíka vyjadrené ako NO ₂	1.	Slovenské elektrárne, a.s.	Prievidza	1 689,44	43,08
	2.	Cemmac, a.s.	Trenčín	567,07	14,46
	3.	Považská cementáreň, a.s.	Ilava	565,19	14,41
	4.	Rona, a.s.	Puchov	234,47	5,98
	5.	Vetropack Nemšová, s.r.o.	Trenčín	197,08	5,03
	6.	Fortischem, a.s.	Prievidza	75,05	1,91
	7.	Tepláreň Považská Bystrica, s.r.o.	Považská Bystrica	58,27	1,49
	8.	Výroba tepla, s.r.o.	Trenčín	46,00	1,17
	9.	Termonova, a.s.	Ilava	38,77	0,99
	10.	Continental Matador Rubber, s.r.o.	Puchov	38,03	0,97
	SPOLU		3 509,38	89,49	13,25
Oxid uhoľnatý	1.	Cemmac, a.s.	Trenčín	3 500,06	47,97
	2.	Považská cementáreň, a.s.	Ilava	2 143,56	29,38
	3.	Slovenské elektrárne, a.s.	Prievidza	508,06	6,96
	4.	Fortischem, a.s.	Prievidza	218,67	3,00
	5.	Považský cukor, a.s.	Trenčín	172,84	2,37
	6.	Technické služby mesta Partizánske, s r. o.	Partizánske	113,20	1,55
	7.	Engie Services, a.s.	Myjava	80,07	1,10
	8.	Tepláreň Považská Bystrica, s.r.o.	Považská Bystrica	70,70	0,97
	9.	Kvartet, a.s.	Partizánske	40,77	0,56
	10.	Výroba tepla, s.r.o.	Trenčín	40,63	0,56
	SPOLU		6888,56	94,42	4,51

ZDROJ: SHMÚ

Meranie emisií stacionárnych zdrojov
Stacionárny zdroj je „technologický celok, sklad alebo skládka palív, surovín a produktov, skládka odpadov, lom alebo iná plocha s možnosťou zaparenia, horenia alebo úletu znečisťujúcich látok alebo iná stavba, objekt a činnosť, ktorá znečisťuje alebo môže znečisťovať ovzdušie; vymedzený je ako súhrn všetkých častí, súčastí a činností v rámci funkčného celku a priestorového celku“. Stacionárne zdroje sa podľa miery ich vplyvu na ovzdušie alebo podľa rozsahu znečisťovania ovzdušia členia na:

- veľké zdroje (priemyselné zdroje)
- stredné zdroje (priemyselné zdroje)
- malé zdroje (domácnosti)

Percentuálna hodnota v tabuľke predstavuje podiel emisií na celkových emisiách veľkých a stredných zdrojov v SR za daný rok evidovaných v NEIS (teda bez domácností).

Pre objektivnosť tematiky si dovoľujeme použiť rovnaký materiál zo Slovenského hydrometeorologického ústavu SR.

Správa o kvalite ovzdušia v SR 2018

Odbor monitorovanie kvality ovzdušia, SHMÚ

Medzi alarmujúce problémy životného prostredia, ktoré sprevádzali rozvoj priemyslu a rast životnej úrovne, patrili smogové epizódy v priemyselných oblastiach a kyslé dažde, ktoré vznikali najmä ako dôsledok uvoľňovania oxidov síry a dusíka z veľkých energetických a priemyselných zdrojov pri spaľovaní fosílnych palív s vysokým obsahom síry. Znepokojivý bol aj výskyt fotochemického smogu. Na túto situáciu reagovala európska a následne aj slovenská legislatíva. Koncom minulého storočia vstúpili do platnosti prísne legislatívne opatrenia zamerané na veľké a stredné zdroje znečisťovania ovzdušia.

Pokles kyslých dažďov

Najvýznamnejším dôsledkom bol výrazný pokles emisií oxidov síry, ktorý sa odrazil v znížení koncentrácií SO2 a v zmiernení problému kyslých dažďov, pričom trend znižovania kyslosti atmosférických zrážok pokračuje aj v súčasnosti. Na území Slovenska koncentrácie SO2 v ovzduší v súčasnosti neprekračujú legislatívou stanovené limitné hodnoty. Opatrenia v cestnej doprave viedli od znižovania podielu olovnatých prímiesí benzínu k vylúčeniu výroby olovnatého benzínu, čo sa prejavilo znížením emisií olova z cestnej dopravy. Ani koncentrácie olova v ovzduší na Slovensku už v súčasnosti neprekračujú limitnú hodnotu. Opatrenia v cestnej doprave, vrátane prísnych emisných limitov, tiež prispeli k zníženiu koncentrácií oxidov dusíka.

Zlepšenie vďaka limitom

Uplatňovanie prísnych emisných limitov viedlo k zavedeniu odľučovačov tuhých znečisťujúcich látok u veľkých a stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia, k zmene palivovej základne a neskôr k postupnému zavádzaniu najlepších dostupných techník, v dôsledku čoho v porovnaní s poslednými desaťročiami dvadsiateho storočia významne poklesli emisie tuhých znečisťujúcich látok. Táto skutočnosť sa prejavila aj v znížení ich koncentrácií v dýchacej zóne.

S vývojom poznania mechanizmov pôsobenia tuhých znečisťujúcich látok na ľudské zdravie sa pozornosť presunula k menším veľkostným frakciám. Súčasná legislatíva obsahuje limitné hodnoty pre tuhé znečisťujúce látky s aerodynamickým priemerom menším ako 10 a 2,5 mikrometrov (PM10, PM2,5).

Nie priemysel, ale domácnosti

Tieto limitné hodnoty sú na Slovensku, podobne ako v iných európskych krajinách, doteraz prekračované. Zodpovednosť za vysoké koncentrácie tuhých znečisťujúcich látok sa však vo väčšine oblastí presunula z veľkých priemyselných zdrojov na emisie uvoľňované zo spaľovania tuhých palív v domácnostiach a na emisie súvisiace s cestnou dopravou. S týmito zdrojmi súvisia aj vysoké koncentrácie ďalšej nebezpečnej látky, ktorou je benzo(a)pyrén, uvoľňujúci sa do vzdušia ako produkt nedokonalého spaľovania. Jeho cieľová hodnota je prekračovaná na viacerých lokalitách. Okrem najväčších zdrojov benzo(a)pyrénu – vykurovania domácností tuhými palivami a dopravy – prispievajú na niektorých miestach k jeho koncentráciám aj priemyselné zdroje, akými sú výroba koksu a tepelné elektrárne.

Porovnanie emisií priemyslu a iných odvetví hospodárstva

Porovnanie emisií základného roku 2005 a emisií aktuálne dostupného roku 2017 vybraných znečisťujúcich látok NO_x , NMVOC, SO_x , NH_3 , $\text{PM}_{2,5}$, PM_{10} , TZL, CO v členení jednotlivých odvetví hospodárstva. Grafy uvádzajú percentuálny podiel emisií jednotlivých sektorov na celoslovenskej bilancii:

NO_x - oxidy dusíka

NMVOC - prchavé organické látky s výnimkou metánu

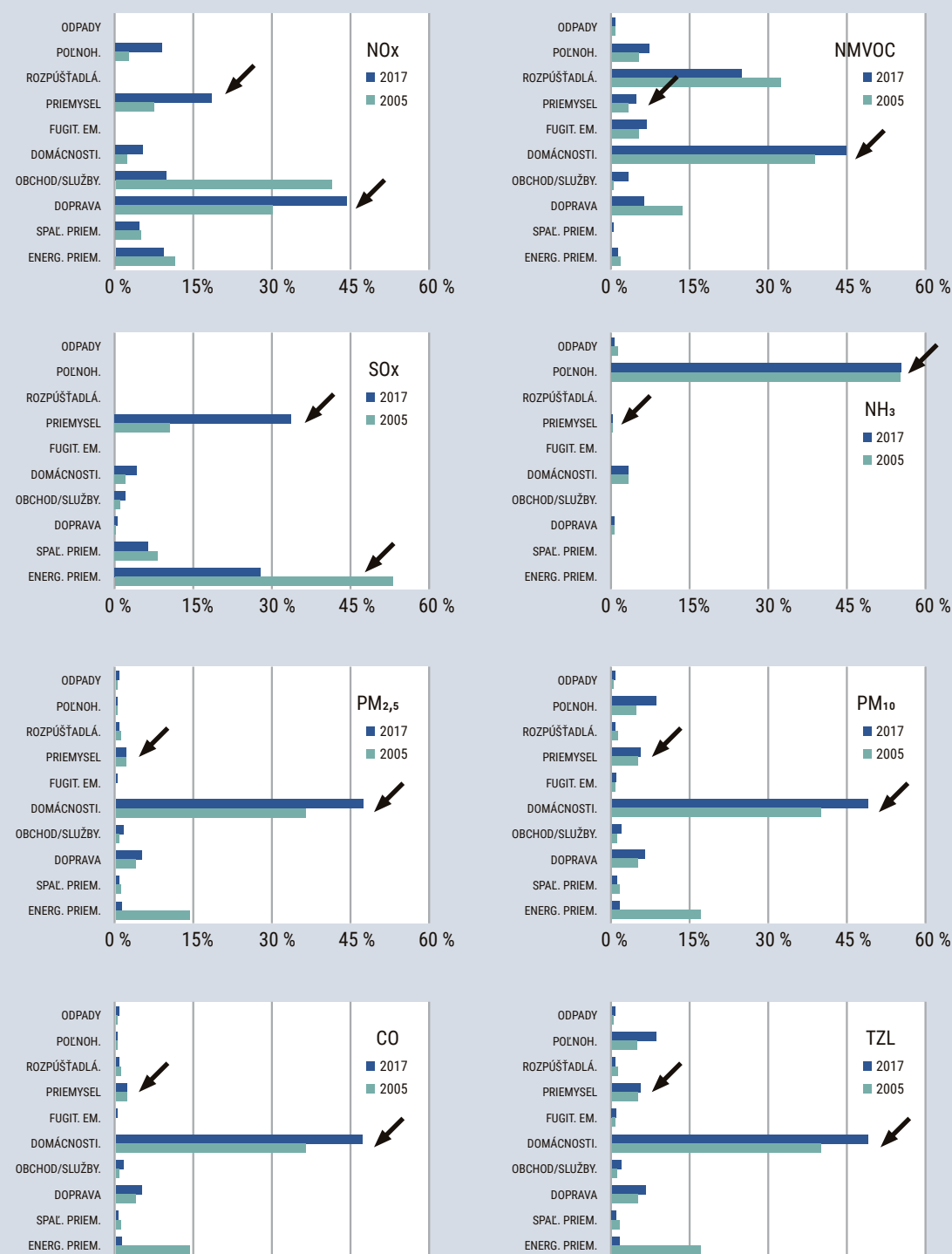
SO_x - oxidy síry

NH_3 - amoniak

$\text{PM}_{2,5}$ - jemné tuhé znečisťujúce látky (TZL) s priemerom menej ako 2,5 μm

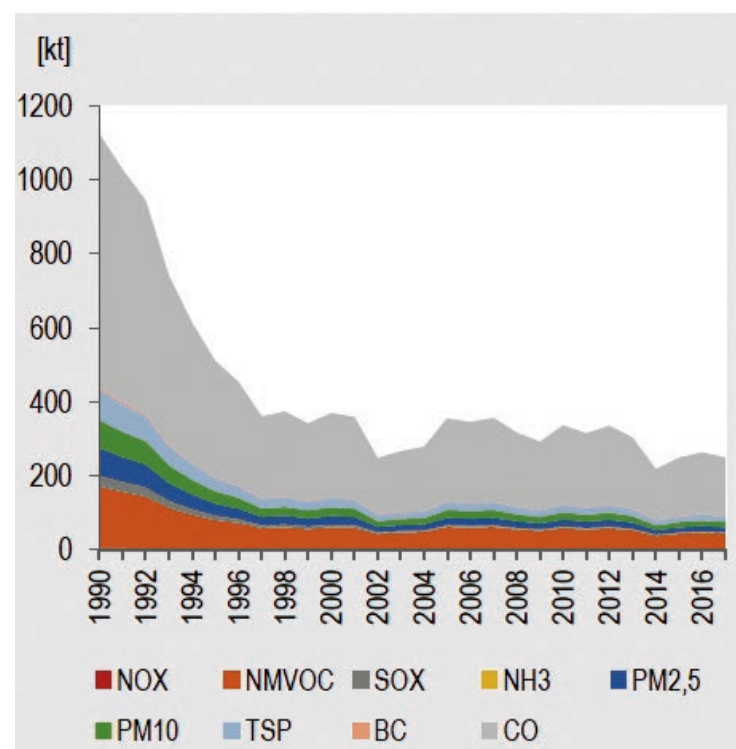
PM_{10} - TZL s menej ako 10 μm

CO - oxid uhoľnatý

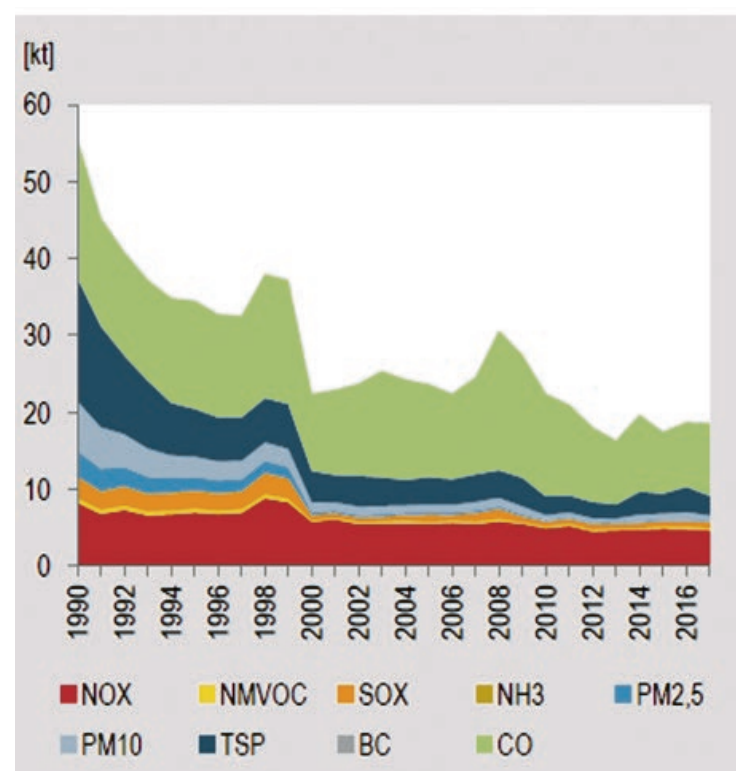

ZDROJ: SHMÚ

Vývoj emisií znečisťujúcich látok v sektore domácností v rokoch 1990 – 2017

Vývoj emisií znečisťujúcich látok v sektore výroba minerálnych produktov v rokoch 1990 – 2017

↑ Emisie v odvetví výroby minerálnych látok (teda aj výroba cementu) tvoria oproti domácnostiam iba zlomok celkových emisií: výroba minerálnych látok cca. 20-tisíc ton emisií/rok, kým domácnosti takmer 300-tisíc ton ročne, teda 15-násobne viac ako priemyselná výroba (Zdroj: SHMÚ)

← Všetky kamióny, ktoré vozia alternatívne palivo, sú označené písmenom A.

Názory prezentované v diskusii k téme Spalovania nebezpečného odpadu nie sú názormi redakcie Lipovca ani obecného úradu.

Každá minca má dve strany

Náďa Húserková
medzititulky redakcia

Každý z nás má možnosť odšťahovať sa, ale dúfam, že je veľa ľudí, ktorí našu obec majú úprimne radi. Myslím si, že obecný časopis je predovšetkým určený na vyjadrenie názoru občanov obce a nemá slúžiť ako nástroj pre robenie lepšieho mena rakúskeho akcionára, ktorý nám nosí 14 rokov odpad zo svojej domoviny a tým devastuje naše lesy, vodu, pôdu, ovzdušie a obhajuje to tým, že ponúka pracovné miesta, ktoré majú ale privysokú cenu.

Teda neviem, možno sa mýlim, ale aspoň ja si svoje zdravie cením oveľa viac. Stretnutie občanov bolo naplánované na 10. 9. 2019 vo veľkej sále KD v Hornom Srní. Hneď na začiatku nás čakalo pekné gesto manažmentu vo forme dvoch silných mužov z ochranky, ktorí nás prišli chrániť. Ešte že ostré predmety som nechala doma.

Diskusiu otvorila p. Pančíková, ktorá ju aj celé 4,5 hodiny viedla. Ako prvé nám bolo oznámené, že síce boli pozvaní aj zástupcovia MŽP (ministerstva životného prostredia – pozn. red.), ale, bohužiaľ, ako na potvoru, mali všetci hromadný výjazd. Mohli sme sa radšej teda my prispôsobiť MŽP, ale neviem. Cemmac, a. s., spracoval podrobnú prezentáciu v PowerPointe, len im, bohužiaľ, ušla pointa PowerPointu, ktorá spočíva v tom, že na jednu stranu (slide) umiestnite málo textu veľkým písmom.

Teda aspoň ja, vo vzdialenosti niekoľko metrov, som nemala veľkú šancu vidieť, o čo tam ide, a páni vo veku okolo 75 rokov, ktorí sedeli za mnou, už boli úplne bez šance. Ako občana ma uráža, keď nás Cemmac stavia do polohy zlých občanov, ktorí robia niečo za chrbtom dobrému Cemmac-u, ktorý robí predsa toľko pre našu obec. Do tejto polohy nás hneď na úvode stretnutia postavila p. Pančíková. Opak je, bohužiaľ, pravdou! Cemmac nám po za chrbát minulý rok zvýšil množstvo zhodnocovaných ostatných odpadov, ako napr. pneumatík, zo 40 000 t/ročne na 60 000 t/ročne a rovnako to mohlo dopadnúť aj tento rok.

Nepravdivé fórum

Ďalej boli sklamaní, že na anonymnej facebookovej stránke sa šíria nepravdy a viacnásobným opakovaním slova anonymný som rozmýšľala, či všetci tí, ktorí navštívili túto stránku, nepatria k zločineckej sprisahaneckej organizácii proti Cemmac-u. Verejné fórum Zdravá obec bolo vytvorené pre občanov, ktorým záleží na ŽP v našej obci. Každý vystupuje pod svojím menom a ak má niekto pocit, že sa mu ukrivdilo, má šancu takúto informáciu vyvrátiť. Aby som to uviedla na pravú mieru, nie je teda pravda, že by

sa v cementárni spaľoval odpad z nemocníc. Druhá nepravdivá informácia, ktorá bola na stránke uverejnená, je, že starý lom mali dať do pôvodného stavu. Bohužiaľ, lom ostane v takom stave, v akom je naďalej, pretože v lome sa ešte budú ťažiť slieň. O ďalších nepravdivých informáciách neviem.

Po otvorení diskusie sme mali bod po bode prechádzať body

vedia nám povedať to, že denné a polhodinové limity spĺňajú a že meranie je kontinuálne.

Hmm, tu sa mi trochu naskytá otázka, čo znamená slovo „kontinuálne“. Podľa slovníka je to „sústavné, nepretržité, trvalé“. Ak je meranie kontinuálne, mali by sme každú sekundu vedieť, aké emisie nám práve vychádzajú z komína. Dobré každý z nás vie, ako často výpadky bývajú a aj to,

pracovné miesta pre separovaný zber a zhodnocuje sa odpad v regióne. Či vlastne, aha, nie – to bol len zámer z roku 2005. Radšej zhodnotíme dotovaný rakúsky odpad, aby si tam mohli ísť po niektorí v zime zalyžovať a nadýchať sa čerstvého vzduchu.

Hlučná prevádzka

Ďalším závažným činiteľom je v našej obci hlučnosť z nepretržite

nie dostatočne. Pán generálny riaditeľ nás ale všetkých upokojil, keď povedal, že takéto nízke limity nemajú žiadne iné závozy a limit býva aj 80 dB. Na moju otázku, ktorá z tých prevádzok má prvý dom vzdialený 20 m, mi odpovedať nevedel. Cemmac mal 10 rokov na zníženie hluku a ich stanovisko, že sa snažili, ale nie všetky opatrenia sa ukázali ako účinné, je fajn, aj snaha sa cení, ale pre nás je nepodstatná. Pani Pančíková sa nás ešte pokúsila upokojiť v tom zmysle, že aj v miestnosti, v ktorej práve diskutujeme, robíme viac dB ako majú dovolené. Nevie, ako vy, ale ja doma nepozerám televízor pri tom, ako mi niekto niečo vraví do mikrofónu. Nič, nechajme sa prekvapiť! Ešte majú na protihlukové opatrenia tri mesiace a 18 dní.

V doprave sme na tom podľa mňa najlepšie, pretože nad Ulicou športovcov sa zamýšľajú „už“ jeden celý rok a nad cestou I/57 a odklonom nákladnej dopravy okolo baču sa zamýšľajú „len“ 6 rokov. Dúfajme teda, že riešenie príde predtým, ako sa stane fatálna nehoda s tragickými následkami.

Príspevky od Cemmacu

Mala by som to zakončiť niečím pozitívnym. Tak poďme na to. Podľa výročnej správy bol plán na tento rok použiť na obnovu ŽP 320 000 eur. Len aby som to uviedla na pravú mieru, aby si náhodou niekto nemyslel, že zasadili les alebo vyčistili ho od odpadu, ktorý následne zhodnotili. Tie peniaze boli použité na výmenu vecí na technologických zariadeniach, ktoré museli vymeniť, aby bol zabezpečený chod cementárne. Prosím vedenie Cemmac-u, aby teda svojou výročnou správou nezavádzali verejnosť.

Ale nie všetko je zlé, veď Cemmac prispieva na športové, kultúrne, cirkevné a iné aktivity v našej obci. Tak napríklad, za minulý rok pri obrate 36,4 mil. eur prispela až 9 tis. eur na aktivity obce. A sú tu ďalšie úžasné veci, čo dokázali, napr. v akcii Z postavili kultúrny dom, dom služieb a pod. a v roku 2000 vybudovali TK 2000 na bývalom smetisku. Vyčistili ho a urobili multifunkčný objekt. To smetisko ste ale nevyčistili, len presťahovali do našich pľúc! A to smetisko sme si chodili pleť v rámci pestovateľských prác a v podstate len naši otcovia a dedovia, v rámci akcií Z, zadarmo vybudovali túto obec a hlavne cementáreň.

Vedenie cementárne, môžete nám povedať, čo vybudovala cementáreň v obci od roku 2006?

V podstate ja o Vaše budovanie alebo kompenzácie ani nestojím, radšej by som dýchala čistý vzduch.

FOTO: PETER MURÁR

z dvoch verzií hromadných pripomienok. Ako zapisovateľka bola určená p. Králiková, ktorá spísala všetky naše otázky, na ktoré určite nájdeme odpovede v tomto čísle Lipovca. Ospravedlňujem sa, no nepamätám si presne všetky body diskusie. Keďže nám ale bolo na úvod povedané, že budeme nahrávaní, ale nikto nás nepožiadala o súhlas s natáčaním, dúfam, že nám záznam bude poskytnutý a že nebudú porušené naše práva podľa GDPR (všeobecné nariadenie o ochrane osobných údajov – pozn. red.).

Vplyvy na okolie

Prešla by som asi na tie najhlavnejšie body, ktoré nás ako občanov trápia najviac. Každý z nás vie, že výroba cementu je pre prostredie ekologická záťaž. Spoločnosť Cemmac za posledných 14 rokov vraví, že ich činnosť pri použití najmodernejších dostupných technológií BAT nemá žiadne vplyvy na okolie ani na CHKO Biele Karpaty (na tieto dosahy, mimochodom, nemá vypracované žiadne štúdie, ktoré by nám vedeli poskytnúť). Čo sa stane, ak im táto technológia vypadne? K hodnotám emisií v čase výpadku filtrov sa nám, bohužiaľ, vedenie nevyjadriť, keďže systém AMS je pre nich čierna skrinka a oni nemajú do nej prístup a nevedia nám ani povedať presnú hodnotu v čase výpadku, ale

že netrvajú ani minútu, ani dve a všetci dobre vieme, že nie sú bez zápachu. Aj keď, prosím, skontrolujte si suseda, lebo p. Pančíková si myslí, že pôvod zápachu bude skôr niekde tu.

Na moju otázku, či si p. Pančíková myslí, že žijeme v zdravom prostredí, mi bolo odpovedané, „že žijeme v najlepšom možnom, ako sa dá“. To asi nepotrebuje nijaký zvláštny komentár. Spoločnosť Cemmac nám naozaj kvetnato opísala, aké sú hodnoty emisií pri správnom fungovaní filtrov, ale, bohužiaľ, nás naozaj trápia hodnoty emisií pri jeho výpadku. Dôležitá informácia padla od p. Hrobára a to tá, že technologicky priznal, že ide riešiť, aby tieto výpadky zmizli, ale už podľa môjho úsudku je cena takejto technológie pre rakúskeho akcionára očividne drahšia ako ľudský život. Tolerovali sme to 14 rokov a je na čase, aby cementáreň, ak chce ďalej zhodnocovať druhotné suroviny, používala takú technológiu, aby bola prevádzka kontinuálna bez jediného výpadku elektrofiltrov.

Páčila sa mi otázka p. Kebiska, či jed dávokovaný v menších dávkach je menej škodlivý? Tak isto poznamenal, že mu je jedno, či on ochoreje za 5 alebo 10 rokov, ale záleží mu na tom, aby jeho vnúť vyrástla v zdravej krajine. To ale našich rakúskych akcionárov, bohužiaľ, nezaujíma. Aby som im nekrivdila, vytvorili sa tu nové

prevádzky. Je pravda, že sa im podarilo hlučnosť na niektorých meraných bodoch znížiť, ale, bohužiaľ,

Dobrý deň.

Cez priateľa som bol oboznámený s dnešným stretnutím občanov s predstaviteľmi cementárne. Rád by som sa ho zúčastnil, bohužiaľ, poobede ordinujem. Aj keď nie som Srňan, ale Nemšovčan, dýchame spoločný znečistený vzduch aj pričinením cementárne. Celospoločenským záujmom, ktorý má fabrika plniť, je výroba cementu, ktorá sa bez znečistenia ovzdušia asi realizovať nedá. Spaľovanie toxického odpadu však nie je nevyhnutné pre chod cementárne, chápeme ho asi všetci ako cestu k akémusi prílepku v hospodárstve – nie nevyhnutnému pre jej chod. Navyše rizikovému pre naše životné prostredie. Dovoľte mi vyjadriť takouto formou maximálnu podporu Vášmu úsiliu.

Vyjadrujem ju ako občan nášho regiónu, lekár, poslanec MZ mesta Nemšová, ako aj poslanec TSK.

S pozdravom
MUDr. Peter Daňo

Na červenom koberci: Milka Vášáryová a ja

V čase, keď sme s Júliou robili rozhovor, vedel o nej málokto. Bolo to tesne po svetovej premiére filmu Pomalované vtáča. Odvtedy film obletel svet. Dostal sa na festivaly do Toronta, Los Angeles, je dokonca nominovaný na Oscara. Nečudo, že sa o Júliu Valentovú začali zaujímať médiá. Jej tvár už pozná viac ako 27 000 divákov. Za pár dní dala asi desať rozhovorov. Tento je jej historicky úplne prvý.

Lýdia Murárová

Máš 20 rokov a už si matkou, manželkou, herečkou v očenom filme... V ktorej role sa momentálne cítiš najlepšie?

Pre mňa je teraz najdôležitejšia Hanka a rodina. To je pre mňa prvoradá. Keby som nemala ju a manžela, zrejme je na prvom mieste škola a kariéra. Ale je to inak, takže oni sú na prvom mieste.

Hráš vo filme Pomalované vtáča, ktorému dali kritici päť hviezdíčiek a medzinárodne bol dosť úspešne hodnotený. Ako si sa dostala k tejto ponuke?

Raz sme boli v škole v štúdiu – mali sme herectvo – a prišla tam jedna agentúra a všetkých rad radom fotili. Niektoré z mojich spolužiakov sa spýtal, koho hľadajú. Ingrid Hodálová, ktorá to celé organizovala, odpovedala, že hľadajú dievča do ruského filmu. Taký nejaký ruský typ. A moja najlepšia kamarátka mi hovorí: „Počuj, Džula, to by si mohla byť ty, si taký ruský typ.“ Asi po dvoch mesiacoch sa tá pani ozvala, že režisérovi sa páčia 4 dievčatá, a či by sme mohli prísť naraz spolu do Bratislavy, že robí dvojdiňový kasting. A tak sme šli.

Vedela si, do čoho ideš? Akú postavu hľadájú?

Nevedela som nič. Povedali nám akurát, že si máme pripraviť nejaký monológ alebo báseň. To bolo všetko.

Akú postavu teda hráš?

Hrám Labinu. Celý film je podľa predlohy Jerzyho Kosinského. Ja som vlastne spojenie dvoch postáv – Evky a Labiny. V knihe sa o nej nepíše, ako vyzerá, koľko má rokov. Čiže hrám vlastne vo svojich rokoch – mladé dievča.

Aká je Labina?

Hm, to sa strašne ťažko hovorí (dlhé ticho). Kde začať? V prvom rade je mladá a býva s – dúfam, že neprezradím veľa??? – so starcom na kraji lesa. Nie je špecifikované, kto je ten starec, prečo je s ním a prečo pomôže chlapcovi, prečo sa oňho stará. Ja som si to domyslela sama tak, že asi aj jej ten starec niekedy pomohol, preto aj ona sa o toho chlapca postará. Ale, samozrejme, ona chce na oplátku niečo od neho. Ona nevie, čo všetko sa mu stalo predtým. Zvyšok uvidíte vo filme, keď si ho pozriete.

Čítala som, že v celom filme je len 9 minút dialógu. Máš tam aj ty nejaký prejav?

Všetko je v slovanskom esperante – je to vymyslený slovanský jazyk, čo sa kedysi používal vo východnej Európe. Nebol ale vôbec

ťažký – je to akoby spojenie ruštiny, slovenčiny. Napríklad veta: „Je si mio šťastie“ znamená: „Mal si šťastie“. No a náš režisér Václav našiel človeka, ktorý sa na to špecializuje a ktorý mu prepísal celý scenár. Ja tam mám celkom dosť viet. Asi 8. Na ten film je to veľa, niekto nemá vôbec nič.

Pozerala som trailer. Zdalo sa mi to alebo si tam mala naozaj nejakú nahú scénu?

Áno, som tam do pol pása nahá. Ale nič tam nie je vidno. Vlastne celý film je taký – je tam strašne veľa všeličoho, ale nie je to vidno.

Neprekázalo ti to?

Nooo, Václav nás ešte na kastingu upozornil na všetko, čo by sa mohlo diať. Veľa dievčat sa toho zľaklo. Vedela som, do čoho idem. Ale celý tím, čo bol na placi, bol veľmi tolerantný. Keď som točila takúto scénu, mala som tam iba najnutnejších ľudí. Točili sme v interiéri, bolo tam asi 4 – 5 ľudí a dole bol režisér, ktorý to videl na obrazovke.

Išla by si do toho, aj keby si tam mala napr. postelne scény?

Ak by to boli postelne scény, pri

ktorých by nebolo nič vidno, tak asi áno. Nahotu ako takú odmietam.

Tušila si, že film je taký temný?

Áno, čítala som knihu.

Pre akého diváka je podľa teba tento film?

Pre náročného. Ja by som ho odporúčala každému, ale musia vedieť, že nejdú do niečoho, čo je iba ľahký dúšok kávy... Sú dva typy divákov – jedných to zaujme, iní to úplne odmietnu, pretože je tam násilie. Je tam hrubé násilie. Ale keď človek dobre pozerá, zbadá, že je tam aj cit, láska, nenávisť. Všetko je tam krásne zakomponované.

Na svetovej premiére v Benátkach vraj odišla zo sály polovica ľudí. Ty si vydržala?

Nebola to polovica. Bolo to pred našou premiérou, keď to pozerali kritici a novinári. Naozaj niekoľko z nich odišlo. Ale po premiére bol 10-minútový potlesk. Ľudia vstávali. Popravde, ja som sa bála. Václav hovoril, že si máme pripraviť celý „paklík“ vreckoviek. Ale nepotrebovala som ani jednu.

Tušila si, že to bude mať u kriti-

kov taký úspech?

Vedela som, že to bude mať aj také, aj také ohlasy, ale určite som nečakala, že to bude až také dobré. Nemyslela som, že dostaneme až 5 hviezdíčiek z piatich.

Ako vlastne prebieha samotné točenie? Ako je to časovo náročné?

Tým, že film bol točený chronologicky, všetky scény boli točené postupne. Na Peťovi Kotlárovi vidno, ako rastie. Napr. vo februári sme točili Peťo so mnou, potom v marci Peťo sám v Lipne v brutálnych zimách a v apríli zase so mnou. Vo februári som mala točenie dva dni, bola som tam 4 dni, v apríli asi šesť dní. V škole som to mala vybavené.

Ty si už ale bola tehotná...

No, ja som sa to dozvedela až v apríli. My sme točili už vo februári, vtedy boli drsné podmienky, bolo mínus 16, večer a mala som len ľahké oblečenie. Bola strašná zima. V apríli už bolo ozaj príjemne. Prvé dva dni sme točili na Řepore pri Prahe a potom sme sa presunuli na Šumavu a v prvý deň, keď sme tam prišli, som sa dozvedela, že som tehotná. Neve-

dela som, či mám plakať, alebo sa smiať. Potom som to predýchala. Nejakto sme to zobrali aj s Matejom.

Videla si film ešte predtým alebo až v Benátkach?

Kúsok som videla ešte v apríli, ale naozaj len kúsok. V júni mi volala producentka, že to vyzerá nádejne, že sa film možno dostane na festival do Benátok. Potom už prišiel oficiálny mail, kde bolo všetko – kto ide, kam, koľko izieb, zabookovala letenky, hotely... Do Benátok sme leteli v pondelok 2. 9., ja som vo štvrtok letela domov, ale Václav tam zostal, pretože film súťaží o osem nominácií. Uvidíme, či dostane aspoň jednu.

Čo si vlastne študovala?

Strednú – konzervatórium v Nitre, hudobno-dramatický odbor. Čiže herectvo, spev, tanec. Samozrejme som mala aj hudobný nástroj – klavír. Herectva sme mali 10 hodín týždenne, spev 2 a tanec 2 až 4 hodiny. Tiež aj javiskový pohyb, javisková reč, umelecký prednes.

Hrala si niekde aj predtým?

Hostovala som v Divadle Andreja Bagara a v zájazdovom divadle, čo sa predtým volalo divadlo Moliere, teraz je to Slovenské filmové divadlo. Robili sme predstavenia pre mladých maturanťov, ktorí už, samozrejme, nečítajú. Tak sme im robili povinnú literatúru.

Je toto bežné, čo si dosiahla?

Závidia ti spolužiačky?

Mala som aj spolužiakov (úsmev). A musím povedať, že nie je to všedné. Nechcem sa chváliť, ale bolo mi povedané, že Milka Vášáryová bola na červenom koberci, keď mala 21 rokov. Odvtedy nikto zo Slovenska. Ona bola v Cannes vo Francúzsku. Teraz som tam bola ja. Povedali mi, že to je veľmi veľký úspech.

Koľko autogramov si už rozdala?

(Smiech) Tri. Tri v Benátkach. Aj jednu fotku som dala s nejakým chalanom (smiech).

Máš nejaké hviezdne maniere?

Nie. Aj počas natáčania ma chceli obliekať, pomáhať, ale ja že nie, ja sa oblečiem sama. Jediné, čo som za celý čas chcela, bola voda. Aby mi priniesli vodu alebo čaj.

Ako sa ľudia uchytiť v tejto brandži?

Veľmi málo. Na Slovensku je asi 20 konzervatórií. Z toho ak vezmú každý rok asi desať žiakov, to máš ročne asi 200 hercov. Z toho sa uchytiť asi 10. Plus VŠMU – odtiaľ sa uplatnia z 13 povedzme 10.

Na červenom koberci najprestížnejších filmových festivalov ako sú Canes alebo Benátky stáli iba dve slovenské herečky: Emília Vášáryová (v r. 1963) a Júlia Valentová

FOTO: ARCHÍV J. V.

Povodne na rieke Vlára

Mária Kussová

Rok 1919

V noci z 8. na 9. 7. 1919 bola veľká povodeň, ktorá poškodila mosty a železničné teleso. Trať bola poškodená do takej miery, že doprava musela byť zastavená od Kunovic po Nemšovic. Rozvodnené rieky Olšava a Vlára zničili 7 mostov a Vlára zmietla železničný násyp v dĺžke 200 m v km 12,5/6 na slovenskej strane. Na všetkých poškodených miestach boli postavené nové premostenia, ktoré dosiahli spolu v km 159,7/8 dĺžku 100 m.

Pri rozsiahlych sanačných a úpravných prácach bolo potrebné znovu zriadiť a upevniť odnesené železničné teleso, vyplniť priestor medzi železničným násypom a hlavne museli byť zriadené mostné provizória na miestach odnesených a poškodených mostov.

Na opravách sa podieľali významnou mierou 4 vojenské železničné stavebné oddiely. Za vedenia stavebných orgánov pomohli dať trať do zjazdného stavu 3. 8. 1919.

Okrem škôd na železnici povodeň napáchala aj veľké škody na majetku občanov obce bývajúcich v Doline a okolo rieky tak, že bolo viac domov odplavených dolu vodou, tiež vznikli škody na majetku a hospodárskych budovách. Najviac touto povodňou boli poškodení občania: p. Šánek, Pavlacký, Bujak. Ďalej zatopila časť obce od rieky až po Michala Papiernika, taktiež Závodie, pretrhla hať

pri moste a zobrala domy týmto občanom: p. Miernemu, Pecháčkovcom, Martonovi, Lukáčovi, Mišákovi, Bórovi, Jánovi Mazánovi, Ludvikovi Blaškovi, Michalovi a Jánovi Turákovcom, A. Štefánkovej, Jánovi Žákovi, Š. Michálikovi, Húdkovi, Nanákovi, Jánovi Vodičkovi a Jánovi Miklátkovi. Okrem veľkých škôd na majetku strhla a odniesla most vedúci do obce.

Škoda spôsobená touto povodňou bola odhadnutá na 400-tisíc Kč.

Postihnutým občanom bola poskytnutá pomoc v naturáliách a financiách. Pre postihnutých občanov dal štát postaviť nové domy v lokalite Nové Srnie, teraz Nová Nemšová.

Nový drevený most do obce bol postavený za starostu p. Michala Králika a stál asi 150 000 Kč.

Rok 1925

Svoju silu rieka opätovne demonštrovala, keď začiatkom augusta povodeň znovu rozvodnila rieku Vlárú. Na slovenskej strane trate bolo síce na niekoľkých miestach poškodené opevnenie násypových svahov, doprava ale nebola ohrozená. Na moravskej strane povodeň podomlela bárky provizórneho premostenia Vlárky v km 159/7, zriadené po povodni v 1919. Ani v tomto prípade doprava nebola prerušená. V priebehu 5 týždňov bolo v tomto mieste postavené nové dočasné premostenie.

K permanovaniu mostu v km 159/7 však už nedošlo, lebo trať bola v tomto úseku v roku 1927 preložená a rieka zvedená do novo upraveného koryta.

Rok 1972

Aj v tomto roku rieka vydala varovanie, že je to dravá rieka, ukazovala svoju silu v auguste. Bola taká rozvodnená, že takmer zaplavila cestu smerom na Vlársky priesmyk, terajšia Čerňavská ceta. V tomto čase bol náš obvodný lekár MUDr. Maniš. Rieka podmyla železný stĺp rozvodne a tento padol priamo na auto MUDr. Maniša, kde sedela p. Polomová Ema. Utrpela ťažký úraz.

Okrem toho v tomto čase takto rozvodnená rieka ovplyvnila aj dokončenie mosta ponad rieku Váh z Trenčianskej Teplej do Nemšovej. Preto bol most zasunutý do profilu trate až 31. 10. 1972, po klesnutí stavu vody v rieke.

Uloženie mosta sa realizovalo spôsobom, ktorý u nás dovtedy nebol využitý.

Svoju dravosť rieka vie veľmi rýchle ukázať, čo sa stáva aj v tomto čase pri miestnych prietrzích. V súčasnej dobe však už nedochádza až k takým stratám na majetku občanov ako to bolo v roku 1919, keď sa občania za krátky čas stali bezdomovcami, bez akéhokoľvek majetku.

Toto bol len krátky pohľad do minulosti. V súčasnej dobe sme svedkami, že sa počasie strieda v dlhších intervaloch sucha a dažďov. Podzemné vody postupne ubúdajú. Určite si mnohí moji súptníci pamätajú, ako sme sa ako deti chodili kúpať len k obecnému úradu, lebo k starému drevenému mostu sme sa báli ísť kúpať. Z tohto mosta vtedy staršia mládež skákala do rieky. Kde je teraz tá výdatnosť rieky? Prispieva k tomu bezhlavé

vyrubovanie lesných porastov, krásne drevo klasifikované ako palivové drevo, dávnejšie rozorávanie medzí a vyrovňovanie skládok, ktoré vlastne hatili rýchlosť rútiacej sa vody, a v nemalej miere spaľovanie plastov.

Akú zem zanecháme našim potomkom? Vyprahnutú, neúrodnú, lebo ornica je splavovaná prívalovými dažďami nenávratne preč! Každý môže pomôcť tým, že budeme poctivo triediť odpad, kompostovať to, čo sa na záhrade dá. Verím, že budúcnosť bude lepšia.

Vlára ukázala svoju silu aj v máji tohto roku
FOTO: DANIEL JACKOVIČ

Čo potom robia tí ostatní?

Sú za pokladňou v Lidli. Moji spolužiaci zatiaľ nie. Ale napríklad: Bola som vo Vrábľoch a idem platiť v Lidli, pozerám, či dobre vidím – jeden známy. A to on vyštudoval aj šiesty ročník! Čiže môže učiť, môže všetko. Fúú, vtedy som zostala strašne prekvapená a povedala som si, že by som takto nechcela skončiť. Učiteľ nám hovorieval, že ak sa nebudeme učiť, ak nebudeme čítať a budeme hlúpi, aj my budeme za pokladňou v Lidli. Hovoril nám to celé 4 roky. Ešte k tým mojim spolužiakom. Jedna študuje réžiu a spolužiak sa teraz dostal do Prahy na réžiu. Som preto rada.

A čo by si chcela robiť ty?

Ja by som chcela robiť herectvo, ak sa bude dať. A pomedzi to učiť na „konzerve“, ako mňa učili moji učitelia, ktorí boli mojím vzorom. Veľmi dobre sme si rozumeli, mali sme výborné vzťahy. Všetci sme si tykali. Tie hodiny boli robené s radosťou, rýchlo ubiehali. Budem na to vždy spomínať, že som si školu dobre vybrala.

Pomalované vtáča je film českého režiséra Václava Marhoula z roku 2019. Vznikol podľa rovnomennej knižnej predlohy poľského spisovateľa Jerzyho Kosínského z roku 1965. Rozpráva príbeh židovského chlapca, ktorého rodičia posielajú príbuzným vo východnej Európe, aby sa vyhli antisemitskému prenasledovaniu. Chlapcova teta však náhle zomrie a chlapec sa musí o seba postarať sám. Putuje po východoeurópskom vidieku, ktorý je voči nemu značne nepriateľský.

Snímka sa dostala na pretížny filmový festival v Benátkach, kde vzbudila mimoriadny ohlas a získala cenu Unicef v kategórii Boj za práva dieťaťa. Je tiež nominovaná na Oscara v kategórii Najlepší cudzojazyčný film.

Z nakrúcania filmu FOTO: JAKUB ČECH

Točila by si reklamy?

No jasné, určite. Tie sú najlepšie ohodnotené. Za jednu reklamu máš aj 30- alebo 50-tisíc eur. Kto by to netočil, keď si za to môžeš postaviť dom... (úsmev)

Ja si ťa pamätám zo skautských táborov ako takú otvorenú, živú... Kedy v tebe dozrelo roz-

hodnutie študovať herectvo?

Tak presne túto odpoveď ti viem povedať, pretože práve na skautingu sme robili rôzne scénky, dostali sme zadania a mali sme to zahrať. Pamätám si napríklad, že sme mali robiť paródiu Snehulienka a niečo. A ja som hneď povedala, že budem čarodejnica. A túto scénu vybrali na nedeľu

a hrali sme ju pre rodičov. Nieкто potom povedal – neviem, či ty, Peťa Bobotová alebo Terka – mojim rodičom, že by ma mali dať na herectvo, lebo mám na to. A vtedy sa to začalo. Čiže vďaka skautingu to celé prišlo. Na tie tábory mám veľmi dobré spomienky. Ešte by som veru niekedy išla...

Momentálne žiješ v Brne. Plánuješ tam zostať?

Hm, plánujeme s Matejom vrátiť sa na Slovensko, keď doštuduje. Ale poznám takú peknú vetu: Keď chceš rozosmiať Pána Boha, povedz mu o svojich plánoch. Takže ja už radšej nič neplánujem. Mne sa vždy všetko rýchlo zmení. Aj po točení sme si plánovali, že pôjdeme s Matejom na 2 mesiace do Nemecka, v septembri už budem študovať piaty ročník na škole, budem si robiť pedagogiku a vodičák a popritom pracovať. V septembri sme ešte mali ísť na dovolenku do Turecka, bola už zaplatená. A zrazu apríl. Tehotná. A tak sme všetko rušili. Všetko. Ale vysokú by som si niekedy chcela urobiť.

25 stupňov ? Pre Škótov príliš horúco

Škótsko – zem zelených údolí, divokej prírody, veľkých jazier a majestátnych hôr. Krajina, kde sa striedajú najstaršie farmárske tradície s najmodernejšími možnosťami ekonomiky silnej zeme.

Miroslava Šeligová

Aj takto možno opísať krajinu, v ktorej žije Miroslava Šeligová spolu s manželom a dvoma deťmi viac ako 5 rokov.

Cesta sem však ani zďaleka nebola najľahšia. S manželom, ktorý je palestínsky Jordánc, sme sa zoznámili na Cypre, kde sme žili 10 rokov. Keď sa Cyprus v roku 2009 začal zmietat v ekonomickej kríze a ponuka pracovného trhu už nebola taká štedrá, začali sme uvažovať o zmene.

Ešte šťastie, že naša prvá cesta nevedla do Glasgowa – iný prízvuk, iné nárečie.

Po príchode do Škótska sme bývali asi 4 mesiace u manželovho brata v mestečku Stonehaven. Neskôr sa nám tu podarilo zohnať podnájom a ostali sme v Stonehaven ešte rok. S prácou tu nebol problém, našla som ju v priebehu dvoch týždňov. Zamestnala som sa v reštaurácii v Aberdeene. Waell sa počas tohto obdobia staral o Melissku a začal vybavovať povolenie na

dve pracovné zmluvy. Nájst podnájom v Aberdeene v roku 2014 bolo takmer nemožné. Veľa prenajímateľov nechcelo prenajať nehnuteľnosť rodinám s deťmi a ceny nájomov boli veľmi vysoké. Ešte teraz mám pred očami ako sme stáli najmenej dvadsať v rade na prehliadku bytu na prenájom a byt sa ušiel tomu, kto bol ochotný zaplatiť väčší nájom. Väčšina nehnuteľností je prenajímaná cez agentúry a treba dopredu zaplatiť niekedy aj tri nájomy. Aberdeen je univerzitné mesto a je tiež nazývané hlavným naftovým mestom Európy, pretože je to sídlo mnohých ťažobných spoločností a od toho sa odvíjajú aj ceny nehnuteľností. Nakoniec sme našli podnájom v prístavnom mestečku Stonehaven, vzdialenom asi 20 km od mesta Aberdeene. Mestečko býva plné turistov, nachádza sa tu zrúcanina hradu Dunnottar Castle. Mne sa tu podarilo nájsť prácu v reštaurácii na ranné zmeny, takže som si Melissku mohla sama vystrojiť do škôlky a ísť po práci po ňu. Momentálne už 4. rok bývame v meste Montrose. Waell tu našiel prácu v distribučnom centre s ocelou a ja som toho času na materskej dovolenke.

Drahá škôlka, lacná škola

Čo sa týka materskej dovolenky, je v dĺžke 12 mesiacov. Platená je 9 mesiacov, prvých 6 týždňov 90 % z hrubého príjmu a posledné tri mesiace sú neplatené. Väčšina žien sa rozhodne nastúpiť naspäť do práce po 9 mesiacoch materskej dovolenky. Výdavky za jasle, škôlku sú veľmi vysoké. Ceny za detské jasle, škôlku sa pohybujú okolo 50 libier na deň. Škôlky sú tu súkromné, štátne až od dvoch rokov, ale tam deti chodia iba na tri hodiny denne. Od troch rokov majú deti 16 hodín týždenne v škôlke zadarmo. V troch rokoch sa tu začína predškolská dochádzka, deti nastupujú do školy v piatich rokoch, poniektoré ako 4,5-ročné v polovici augusta. Letné prázdniny sú v dĺžke 6 týždňov. Základná škola sa končí siedmym ročníkom a po nej nasleduje stredná škola 4 roky. Po úspešnom ukončení si môžu žiaci podať prihlášku na vysokú školu. Deti chodia do školy v uniforme, každá škola má svoju – odlišujú sa farbami a znakom. Čo sa týka výdavkov za školu, musím povedať, že sú veľmi nízke v porovnaní so Slovenskom. Okrem školskej uniformy a malej tašky nemusíte nič kupovať, žiadne perá, zošity, knihy... Všetko dáva škola. Deti idú do školy s malým ruksakom, v ktorom majú nápoj a nejakú

Melisska sa blázni s bratrancom a kamarátkou v Severnom mori

Rodinné foto z dovolenky

Zbohom, Cyprus

Hlavné rozhodnutie odísť z Cypru padlo až v roku 2014 – v tom čase mala naša Melisska 1 rok. S pomocou manželovho brata a jeho škótskej rodiny sa nám podarilo vybaviť turistické víza pre Waella na 6 mesiacov, takže sme si boli vedomí, že pracovať budem môcť len ja. Neodradilo nás to a išli sme, ako sa hovorí, na skúšku. Naša cesta viedla na sever krajiny do mesta Aberdeene. Po pristátí a so zoznámením sa so škótskou rodinou (švagriná je Škôtka) nadšenie vystriedala neistota znalosti jazyka – a to sme si mysleli, ako dobre vieme po anglicky, lenže tu na nás čakala „škótcina“.

pobyt, keďže pochádza z Jordánska. Po pár mesiacoch mu bol pobyt udelený a netrvalo dlho a začal pracovať aj on. A tu nám začalo rodinné „dobrodružstvo“: Čo s ročným dieťaťom?

Na byt sa stojí v rade

Museli sme začať kombinovať – ja som pracovala na zmeny a Waell ako šofér odchádzal z domu v skorých ranných hodinách a prichádzal domov niekedy neskoro večer. Tu si človek uvedomí, aké je dobré mať na blízku rodinu. Melisska začala chodiť do jasiel – neprichádzalo do úvahy, aby som s ňou ostala doma a prestala pracovať. Keď sme chceli prenajať byt v Aberdeene, potrebovali sme

sladkosť. Obedy v škole sú po 4. triedu zadarmo. Vyučovanie sa začína o 9:00 a končí 15:10. Dieťa nemôže ísť do a zo školy samo, musí byť v sprievode staršej osoby. Ak to nie je jeden z rodičov, je potrebné nahlásiť, kto príde po dieťa po vyučovaní. Počas školského roka organizuje škola veľa charitatívnych podujatí, do ktorých sa zapájajú celé triedy aj s rodičmi. Ak dieťa ochorie, stačí do školy nahlásiť, že je choré, nie je potrebné potvrdenie od lekára. Samozrejme, ak to nie je doba dlhšia ako 3 dni.

Lekárovi treba najskôr zavolať

Dostať sa v Škótsku k lekárovi je trochu zdĺhavejšie. Ak chcete navštíviť lekára, musíte si ráno zavolať, či môžete prísť – hovorím o všeobecnom lekárovi, a takto to tu funguje aj na pohotovosti – treba najskôr zavolať, po telefóne opísať váš zdravotný stav a tu sa rozhodne, či vám pošlú lekársku pomoc domov, alebo vám povedia, do ktorej nemocnice a na ktorú hodinu sa máte dostať. Ak váš zdravotný stav nepotrebuje s úrnu ošetrovanie (ak o tom rozhodol zdravotný personál po telefonickom rozhovore), tak vám povedia, že máte čakať do druhého dňa alebo aj celý víkend. Ak by ste sa vybrali na pohotovosť bez predchádzajúceho telefonického hovoru, tak strávite v nemocnici, čakárni dlhé hodiny. Napr. z vlastnej skúsenosti – aj keď idete rodiť, musíte si zavolať do nemocnice. Je to preto, lebo ak nemáte v tehotenstve žiadne komplikácie, celé tehotenstvo chodíte na vyšetrenia iba k pôrodnej asistentke a tá ak má v deň pôrodu službu, tak bude aj pri vašom pôrode. Takže celé

je to asi takto: Zavoláte do nemocnice, nemocničný personál sa spojí s vašou pôrodnou asistentkou a potom sa dostavíte do nemocnice, ktorú ste si počas tehotenstva vybrali. Je tu možnosť rodiť doma – v tom prípade príde pôrodná asistentka k vám domov. Aj túto možnosť využíva veľa žien, lebo čo sa týka samotného pôrodu, ak bol bez komplikácií, do 24 hodín od pôrodu, niekedy aj skôr, idete s bábätkom z nemocnice domov. No a takto to malo byť aj u nás. Nemocnica vybratá a plán do 24 hodín ísť domov, ale človek mieni, Pán Boh mení. Amaya sa vypýtala na svet o 7 týždňov skôr, a tak som musela rodiť v inej nemocnici, kde mali neonatálne oddelenie a, samozrejme, že sme sa tam aj „trošku“ zdržali. Tak asi ako aj na Slovensku, aj tu je nedostatok lekárov a zdravotného personálu, čo sa odráža na tom, že človek má problém sa dostať k lekárovi. Výhodou ale ostáva, že zdravotníctvo je bezplatné. U lekára sa neplatí a ani sa nedopláca za lieky na predpis.

Škót nie je Angličan

Prevažná časť Škótov je veľmi priateľská, rýchlo sa s vami pustia do rozhovoru. Škóti radi lamentujú nad počasím a politikou. Ku klasickým výrokom patrí ten o ich lakomosti, z mojej skúsenosti je to asi ako kdekoľvek inde, teda individuálne. Škóti nemajú radi, ak ich niekto nazve Angličanmi. Angličanmi je Škótsko považované za chudobnejšiu časť Británie. Je síce pravda, že mnoho Škótov si zvyklo na štedrý systém sociálnych dávok a existuje tu množstvo rodín, v ktorých nikto nepracuje už niekoľko generácií. Systém sociálnych dávok

vedie k poznaniu mladých rodín, že čím menej pracujú, tým viac peňazí od štátu dostanú. Dnešné Škótsko je veľmi multikultúrne, hlavne vo veľkých mestách, ale aj napriek tomu tu stretnete „chlapov v sukni“. Kilt, tradičný škótsky odev, nechýba na oslavách, večierkoch, svadbách... A samozrejmosťou na oslavách je tradičný tanec Ceiligh.

Von len s dáždnikom

Škótske počasie je veľmi premenlivé, v jeden deň sa vedľa vysriedať tri ročné obdobia. Treba si vždy pred odchodom z domu pozrieť predpoveď počasia, dáždnik, pršíplášť ale-

bo bunda nesmú chýbať. V lete je priemerná teplota okolo 17 stupňov, no niekedy je slniečko štedrejšie a teploty dosiahnu aj 25 stupňov, ale to už je pre domácom príliš horúco. Nie je nič výnimočné vidieť ľudí v tričku na ramienkach pri 13 stupňoch, ak svieti slniečko.

Úprimne, o Škótsku sa dá písať veľa, pretože má každému čo ponúknuť. Ak sa nebojíte dažďa, otvorí sa vám krajina, ktorá ponúka z každého rožka troška.

A či sa mi cnie za Slovenskom? Asi tak ako každému jednému, čo je v cudzine. Všetci sa zaujímajú, čo sa deje alebo čo sa udialo v mieste bydliska, preto ani ja

nezabúdam na otázku, čo nové v Srní, keď volám s rodinou alebo priateľmi. A keďže nám aj rodina chýba, snažíme sa chodiť na Slovensko tak často, ako sa len dá. Nateraz je však Škótsko naším dočasným domovom. Či ostane trvalým, to teraz neviem s istotou povedať.

FOTO: ARCHÍV M. Š.

Na pobreží v Montrose

Anketa: Spomienky na prázdniny

PRÁZDNINY – najkrajšie obdobie pre väčšinu žiakov – sa skončili. Niektorí ich má spojené s huncútstvami, s leňošením, iní s prácou, brigádou či s prvými láskami... Podme si na ne zaspomínať s tými, ktorí už školské lavice dávno opustili, ale na prázdniny si radi spomínajú.

Martina (24)

Počas prázdnin sme väčšinu času trávil na tzv. Zadnej ulici. To bola ulica Železničná, ale všetky deti z Čerňavého a okolia vedeli, že každý podvečer sa stretáme práve tam. Vždy sme sa rozdelili na dve družstvá a hrali sme hru "zlodeji a poliši". Túto hru sme vedeli hrať hodiny. Vozievali sme sa na bicykloch, naháňali sa a skrývali sme sa jeden pred druhým. Pokiaľ nastala ôsma hodina a každý rodič nezačal zvolávať svoje deti domov. A práve vtedy nastala tá pravá zábava, pretože sme sa predbiehali v prehováraní rodičov, či môžeme zostať dlhšie vonku. Samozrejme, že sme vždy mohli, veď boli PRÁZDNINY. Tiež sme stále hrávali Oko-boko, volejbal, futbal. Chodievali sme stavať hrádzu na riek, kde sme vedeli aj opekať. Chodievali sme sa skrývať do vagónov na železničnej trati, hrali sme zvonkohru, za čo sa teraz úprimne ospravedlňujeme. Ale ako deti to robili asi všetci :-)

A jediné, čo ma teraz mrzí, je fakt, že naša „Zadná ulica“ už nie je ani zďaleka taká naplnená deťmi ako pred pár rokmi.

Jozef (33)

Počas prázdninových dní nebola nikdy nuda. Doobeda sme zväčša mali nejaké domáce povinnosti – pamätám si oberanie ríbezlí, lipových kvetov na čaj aj otriasanie mandelínok. Poobedia však patrili zábave – kúpali sme sa v rieke, kedysi plnej zelených žabačincov – skvelá munícia na vodnú vojnu :-). Samozrejmosťou bol futbal na Letnej – a to nielen počas prázdnin. Aj stanovačku sme mali – na dvore sme prevesili deku cez šnúru na prádlo a stan bol hotový. Naj-

krajšie však boli večery – hrávali sme vybíjanú, oko boko a až do večierky schovku pod lipou pri svätom Jánku. Jednu vec som však nemal rád – keď dedko po prvom auguste vravieval: „Už vám to ide z kopečka“. Veru, prázdniny vždy ubehli akosi prirýchlo...

Eva (46)

Prázdniny na Hornom Konci bývali vždy veselé a plné detí, ktoré sa sem zbíhali aj z iných ulíc. Keď mali zamestnanci cementárne po nočnej a museli sa vyspať,

Drevené flinty, zbrane rôzneho „kalibru“ a ručne vykopané zákopy boli samozrejmosťou.

Jarmila (52)

Moje prázdniny a prázdniny mojich vrstovníkov vyzerali tak, že sme boli stále vonku.

Chodili sme sa kúpať na riek pod most (dnešná lávka), dali sme si deku na kamene a opalovali sa. Nevadilo nám, že blízko nás sa pásli husi. Niekedy sme išli na Dubčáka, to už bol väčší zážitok, tam bývalo viac vody a ešte keď sme si zobrali tran-

sme si viac užili detstva s „voľnou myslou“ ako dnešné deti.

Brigita (70)

Cez prázdniny sme chodili do Doliny pásť kravy. Ráno sme sa všetci počkali Pod Bukovinkou. Kravy sa pásli a my sme vymýšľali, čo budeme celý deň pri pasení robiť. Pri penkách sme počkali do obeda, aby sme sa okúpali. Zjedli sme to, čo sme si doniesli z domu. Často to bol chlieb s lekvárom alebo s masťou. Vody sme sa napili zo studničiek. Vedeli sme, kde sú. Chvíľu sme odpočívali pri studienke na Starej rieke. Potom sme pokračovali ďalej. Často sme prišli až k Varčekom na píle a tu sme zostali. Podľa vlakov sme sa orientovali, koľko je hodín (hodinky sme nemali). Hrali sme schovku, karty, naháňali sme sa, počítali autá podľa farieb (veľa ich nebolo). Keď odišiel vlak o pol piatej, tak sme sa pomaly s kravami vracali domov.

Po skončení prázdnin sme sa vrátili do školských lavíc, ktoré boli drevené. V roku 1960 sme dostali prvýkrát učebnice a školské pomôcky zadarmo. Každý sme mali svoju „kôpku“ na svojej lavici.

Naše detstvo bolo plné priateľstva. Prežili sme ho spoločne na ulici pri rôznych hrách.

Ján (80)

Každodennou náplňou mojich prázdnin bolo pasenie kráv. Vyrázili sme z domu o 8. hodine ráno a vracali sme sa o 19. hodine večer. Nabalili nám 0,5 litra mlieka alebo čiernej kávy a krajec chleba. Niekedy sa nám podarilo ukradnúť zemiaky z role a chytiť ryby do treniek, aby sme zahnali hlad. Počas pasenia kráv sme hrali futbal.

Loptu sme si urobili z cementového vreca – postláchali sme ho a previazali drôtom. Hrávali sme sa aj na vojakov a na schovávačku.

Skončili prázdniny a išlo sa do školy. Nové oblečenie nám veru nešli kupovať ako teraz. Oblečenie sa nosilo väčšinou po starších súrodencoch. Košelu a nohavice som mal z domáceho plátna. Keď mi boli nohavice veľké, dali mi tam traky alebo utiahli špagátom. Veru aj školskú tašku som mal len doma ušitú z toho plátna. V škole sme mali lavice s kalamárom. Naši mi kúpili namáčacie pero a akú som mal z toho radosť!

Anna (90)

Väčšiu časť prázdnin som strávila pasením. Chovali sme husi, kozy, kravičku. Mali sme aj prasiatka, kačky. Chodili sme väčšinou bosí, topánky sme si šetřili do školy a na slávnostné dni. Keď bola búrka a zostalo nám zima, zohriali sme si nohy v lajne alebo tam, kde sa kravička vycikala. Ako sme sa hrali? Keď nám skončili denné práce, večer sme sa stretli, ale to boli hlavne soboty, nedele. Chodili sme po dedine, spievali alebo sme sedeli na lavičkách a rozprávali sa. Hračky sme mali drevené, tato nám porobil. Nebolo ich veľa. Na rieke sme si porobili z „mačí“ a kameňa hrádzu a tam sme sa kúpali. Chytali sme raky. Večer sme unavení ľhali do postele, kde miesto matraca sme mali vreca naplnené slamou. Do školy som sa vždy tešila. Učitelia boli dobrí a v dedine veľmi vážení. Učil nás aj pán farár. Oblečenie a jedlo nám kupovali rodičia na lístky. Žilo sa ťažko, ale veľmi sme si navzájom pomáhali.

Takto si zaspomínali na prázdniny naši spoluobčania rôznych vekových kategórií.

Pasenie husí bolo v minulosti bežnou súčasťou prázdninových dní

FOTO: ARCHÍV JOZEFA GÁBIKA

hry sa presunuli na Lány. Tie poskytovali dostatok priestoru na lezenie, indiánske táboriská, bunkre. Povestné boli najmä vojny so „Zakostelancami“. Ako malé sestry sme boli veľkým chalanom väčšinou na obtiaž, ale pri týchto vojnách nás využívali na plnenie vriec hlinou, pieskom a všetkým, čo bolo po ruke. Hlavne nech to dobre „letelo“ a trafilo nepriateľa.

zistor na baterky – to sme boli frajerky... Po večeroch sme hrali schovku, vybíjanú a oko boko (loptová hra). Sedávali sme na lavičkách pred domami a hrali karty.

Prázdniny sa skončili a išlo sa do školy, kde nás čakali bakelitové lavice a na nich už nachystané školské potreby. Každá doba prináša nejaké plusy a nejaké mínusy... Myslím, že

Bronz z majstrovstiev Slovenska

Zdenko Lipták

Začiatkom roka som zaregistroval 5 nových členov nášho klubu na Slovenskom zväze kanoistiky, aby sa mohli zúčastniť pretekov Slovenského pohára v kanoistike. Sú to: Lucia a Zuzka Dušičkové, Marianna Zúbková, Oliver Kebísek, Samuel Savka. Tým sa počet pretekárov zvýšil na 10.

Počas zimných mesiacov boli tréningy zamerané na zvýšenie silovej vytrvalosti. Tie sme absolvovali v telocvični ZŠ a na plavárni v Trenčíne. Z dôvodu nepriaznivého počasia sme s prípravou na vode začali až koncom mája. Zúčastnili sme sa 5 pretekov Slovenského pohára v kanoistike. Boli to preteky v Šamoríne, Trenčíne, Novákoch, Pohár Interu v Bratislave a majstrovstvá Slovenska na krátke trate v Bratislave.

Cez prázdniny v dňoch 15. – 19. júla sme mali sústredenie spojené so stanovačkou

na lodenici TTS v Trenčíne. Počasie nám prišlo, a tak sme tento týždeň využili na dvojfázový tréning. Novo registrovaní pretekári mali premiéru na Trenčianskej regate, ktorá sa konala 29. – 30. júna. Zvládli ju celkom dobre, na dvojkilometrovej trati všetci došli do cieľa. Ďalšími pretekmi bola Novácka päťstovka konaná 6. – 7. júla. Na týchto pretekoch už bolo vidieť ďalšie zlepšenie nových pretekárov. Na Pohári Interu nás milo prekvapili Zuzka a Lucia Dušičkové, keď v kategórii dievčat 10-ročných na K₁ – 2000 m skončila Zuzka na 3. mieste a v kategórii dievčat 11-ročných skončila Lucia tiež na 3. mieste. Obe tak získali bronzové medaily. Veľmi dobrý výkon podal aj Oliver Kebísek, keď sa v kategórii 10-ročných chlapcov umiestnil na 8. mieste z 20 štartujúcich.

Vrcholom sezóny boli MSR na krátke trate, ktoré sa konali v dňoch 9. – 11. augusta v Bratislave na Zemníku. V sobotu podala dobrý výkon Lucia Dušičková, keď

obsadila v K₁ – 2000 m 6. miesto a v nedeľu na K₂ – 2000 m spolu s Natáliou Plškovou z TTS Trenčín skončili tiež na 6. mieste. Kadeti štartovali na tratiach 200 a 500 m. Marcel Kristín v K₁ – 200 m postúpil z rozjazdy a v medzijazde skončil ôsmy. Martin Lipták na K₁ – 200 m obsadil 9. miesto v rozjazde a Šimon Sabadka 8. miesto na K₁ – 200 m. V kategórii K₂ – 200 m postúpili Sabadka a Kristín do medzijazdy, kde skončili na 8. mieste. V kategórii junioriek skončila Ines Mária Gajdošíková v K₁ – 200 m na 9. mieste v rozjazde.

Najviac nás potešila bronzová medaila, ktorú získala Zuzka Mináriková v kategórii kadetiek v disciplíne K₄ – 200 m, keď bola členkou posádky spolu s dievčatami z TTS Trenčín. Majstrovstvami Slovenska sme ukončili tohtoročnú sezónu a od septembra sa už pripravujeme na budúcoročnú.

Záverom chcem poďakovať všetkým pretekárom za dobrú reprezentáciu klubu i našej obce.

Majstrovstvá Slovenska v Bratislave – Zemník
FOTO: ARCHÍV Z. L.

Cudzí jazyk moderne, tvorivo a efektívne

Gabriela Fedeleš

Projekt s týmto názvom realizuje naša základná škola v školskom roku 2019/2020 prostredníctvom programu Erasmus+, cez ktorý sme v máji 2019 úspešne získali finančný príspevok na zvýšenie jazykových a profesijných kompetencií učiteľov cudzích jazykov a následne na skvalitnenie metodiky vyučovania predmetov prostredníctvom metodiky CLIL (metóda obsahovo a jazykovo integrovaného vyučovania). CLIL je v súčasnosti rozšírený v školách po celom svete a v ostatných rokoch výrazne získava na popularite pri výučbe cudzích jazykov aj na školách na Slovensku.

A tak len čo boli žiaci na úspešne odovzdaní na dva mesiace do starostlivosti rodičov, vyrazili naše dve pani učiteľky angličtiny – p. Hanusová a p. Fedeleš do univerzitného mesta Cambridge vo Veľkej Británii a na dva týždne spolu s učiteľmi z celej Európy zasadli do školských lavíc, aby sa o metóde CLIL a ďalších inovatívnych vzdelávacích prvkoch čo najviac dozvedeli a následne si domov priviezli cenné skúsenosti, ktoré prispievajú k obohateniu a zvýšeniu kvality vyučovacieho procesu na našej ZŠ.

Od septembra nového školského roka sme tak začali robiť prvé pokusy s metodikou CLIL. V praxi to znamená, že používame angličtinu v jednej časti hodiny nejazykového predmetu, žiaci sa tak s cudzím jazykom nestretávajú len na hodinách angličtiny, ale aj na hodinách iných predmetov. Žiaci 7. ročníka od začiatku školského roka používajú anglický jazyk na hodinách geografie, postupne by sme chceli začať s čiastočným používaním angličtiny aj na 1. stupni.

Vyučovacie hodiny pomocou metódy CLIL tak zahŕňajú využívanie dvoch jazykov – materinského jazyka a cudzieho jazyka. Hlavné informácie sú často podané v materinskom jazyku, vyučovacie aktivity prebiehajú v cudzom jazyku. Je to nenásilná forma učenia cudzieho jazyka, keďže žiaci môžu na otázky učiteľa v angličtine odpovedať po slovensky a sú skúšaní v slovenčine, pokiaľ sami nechcú prezentovať niečo po anglicky. Jednou z kľúčových častí vyučovacej hodiny je požiadavka, aby deti používali cudzí jazyk aktívne medzi sebou, a tak sa navzájom učili. Z metódy CLIL tak môžu profitovať všetky deti, nielen tie, o ktorých si myslíme, že sú „dobré v jazykoch“.

Babie leto

Jozef Hošo st.

V babom lete
vetrík fúka na pavúka.
Nevadí mu, aj tak súka
svoje siete.

V ľahkom vzlete
v rannej rose nôžky bosé.
Tančí dievča čiernovlasé
v svojom svete.

V žltavom kvete nie je lúka
sladký nektár neponúka.
Opeliť sa ju včielka núka
na prelete.

V kríkoch splete tam pri lese
v tichom čase vtáča spieva.
V slnka jase pekne spieva,
poviete.

V dutom kláte dateľ tuká
kým ho celý nepretuká.
Večer na ňom sova húka
pri mesačnom svite.

V slnka zlate farieb krása
chcete zasa pookriať.
Pri hrozna kvase
o mladosti snívate.

Lieskovec do hate z liesky cuká
opadáva lístie z buka.
Smutnú pieseň včielka bzúka
na okvete.

Slzu v oku si utriete, ste v úžase.
Smútok v hlase
už sú vtáci v dlhom páse
na odlete.

Spoločenská kronika

Naši noví občania

Karolína Labová
Ema Jurenková
Nikola Meščánková
Zuzana Špírková
Patrik Jáňa
Jakub Varček
Eliška Chlebanová
Katarína Kebísková
Alexander Tomko
Kristián Šmotlák

Manželstvo uzatvorili

Michaela Hajdáková
a Matej Húserka

Vlasta Tureková
a Ľuboš Urban

Veronika Špírková
a Andrej Savka

Veronika Cíbková
a Stanislav Šulhánec

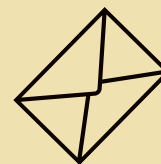
Žaneta Papierníková
a Martin Kiačik

Zuzana Mačinová
a Patrik Schiszler

Navždy sme sa rozlúčili

29. 6. Augustín Svedek
5. 7. Hedviga Blašková
10. 7. Augustín Štefánek
23. 7. Mária Turáková
28. 7. Jakub Trška
4. 8. Alexander Červenka
3. 9. František Húdek
8. 9. Mária Patková

Svoje články a námety posielajte na adresu **lipovec@hornesrnie.sk**